

Mededeling

Dit is het laatste nummer van de Expresse voor het Kerstreces. Zaterdag 26 januari kunt u het volgende nummer tegemoet zien, waarin tevens een index zal zijn opgenomen van de nummers vanaf het zomerreces 1984 tot en met dit nummer van de Expresse.

In verband met het tijdig ter perse gaan van dit nummer is het alleen mogelijk uit de eerste ronde van het debat rond de positie van Minister Van Aardenne mededelingen te doen.

Tekst Verklaring Minister Van Aardenne 18-12-1984

Ik heb de Kamer gevraagd een verklaring te mogen afleggen naar aanleiding van het rapport van de parlementaire Enquêtecommissie RSV, omdat in het rapport een kwalificatie voorkomt, waardoor naar mijn oordeel mijn relatie met de Staten-Generaal in het geding is. Ik meen dat daarover, voorafgaande aan de verdere gedachtenwisseling over het rapport, een verklaring mijnerzijds geboden is.

De Commissie acht het feit dat ik op 24 april 1980 de Kamer op een bepaald punt niet volledig in overeenstemming met de feiten heb ingelicht, ronduit misleidend en daarom onaanvaardbaar.

Bij de drie debatten op 16, 17 en 24 april 1980 over de ROS stond ik voor een groot dilemma. Dit dilemma kwam voort uit het spanningsveld dat bestond tussen mijn verantwoordelijkheid voor het belang van de Staat die beschermd diende te worden tegen hoge schadevorderingen enerzijds, en mijn informatieplicht jegens de Kamer anderzijds. Ook ik acht deze informatieplicht van essentieel belang voor de democratische controle. Hierbij moet worden bedacht dat er op 16 en 17 april nog geen afgeronde afspraak met de RSV was over een mogelijke afdekking van verliezen hoger dan f 330 mln, op 24 april echter wel.

Ik was in die tijd van mening dat de sluiting van de ROS niet veel meer zou gaan kosten dan het geraamde bedrag van f 285 mln en zeker niet meer dan f 330 mln. Over een regeling voor het geval die sluiting toch meer zou gaan kosten dan f 330 mln werd op 16 april 1980 zoals vermeld nog onderhandeld tussen de Staat en RSV. Ik was de vaste overtuiging toegedaan dat niet bekend mocht worden dat de Staat zich ook boven f 330 mln had gecommitteerd, omdat ik een reëel risico zag dat schuldeisers van RSV dan zouden worden uitgelokt tot extra hoge vorderingen. Daartegen moest de Staat naar mijn mening worden beschermd.

Toen ik op 16 april 1980 de Kamer mededeelde dat over de kosten die het bedrag van f 330 mln te boven zouden gaan, gepraat zou moeten worden, was dat op dat moment in zoverre niet onjuist dat op dat ogenblik nog geen definitieve regeling was getroffen. Op 24 april heb ik echter deze mededeling herhaald en toen was die niet juist, immers inmiddels was de aanvullende regeling overeengekomen.

Om de Staat en RSV tegen schuldeisers te beschermen heb ik toen de Kamer niet correct ingelicht. Dit heb ik niet gedaan om de Kamer tot een ander oordeel te brengen of – zoals de Commissie het noemt – te misleiden. Hoezeer ik onderken dat thans dit vermoeden kon ontstaan, dat was uitdrukkelijk niet mijn bedoeling.

Alles thans overziende is het mij duidelijk dat ik in het belang van het gemeen overleg tussen ministers en Staten-Generaal, waartoe betrouwbaarheid van de gegeven inlichtingen voorwaarde is, naar andere wegen had dienen te zoeken dan de weg die ik toen, naar eer en geweten handelende in het door mij geschetste dilemma van verantwoordelijkheden, heb menen te moeten volgen. Ik verzoek echter de Kamer nota te willen nemen van mijn verklaring, dat elke opzet tot misleiding van de Kamer mij vreemd is geweest en dat ik in de toekomst in soortgelijke gevallen wegen zal zoeken de Kamer op de juiste wijze te informeren. Ik zeg dat mede omdat naar mijn opvatting – ik ben tenslotte 8 jaar lid van uw Kamer geweest – inderdaad het „gemeen overleg“ de essentie is van het parlementaire stelsel. Ministers hebben verantwoording af te leggen jegens de volksvertegenwoordiging. Ik onderschrijf dan ook de stelling van de Enquêtecommissie dat er in aangelegenheden als de onderhavige wegen moeten zijn te vinden om de Kamer op vertrouwelijke wijze te informeren.

Wij moeten uit het verleden lering trekken voor de toekomst. Ik ben daartoe vastbesloten.

Bijdrage VVD-leider drs Ed Nijpels bij RSV-debat

In het voorwoord van het verslag van de Parlementaire Enquêtecommissie RSV stelt de commissie zelf vast dat zij zich bij haar werk bewust is geweest van het gevaar dat de gebeurtenissen rond RSV in de jaren 1965-1983 beoordeeld zouden worden als „wijsheid achteraf“. Ik geloof dat de commissie met die stelling de kern van een probleem heeft weten aan te geven, dat naar mijn overtuiging verder als een rode draad door dit, maar ook door de toekomstige debatten, zal lopen. Immers, de kennis die wij nu hebben over het verloop van de gang van zaken bij RSV kleurt zonder enige twijfel in belangrijke mate het oordeel dat wij op dit moment uitspreken.

Het is overigens niet alleen die wijsheid achteraf, maar ook de zeer belangrijke rol die de Kamer zelf heeft gespeeld rond RSV, die van deze Kamer een bescheiden opstelling vraagt als het gaat om het vellen van een oordeel achteraf. Ik wil er geen misverstand over laten bestaan dat ook deze Kamer als een van de hoofdschuldigen in het RSV-drama moet worden aangemerkt.

De rol van de Kamer is echter thans niet aan de orde. De debatten in februari geven daarvoor nog genoeg ruimte. Waar het vandaag om gaat is om de vraag of een van de conclusies van de Enquête-commissie, namelijk die waarin wordt vastgesteld dat de (toenmalige) Minister van Economische Zaken in 1980 de Kamer misleidend en daarom onaan-

vaardbare informatie heeft verstrekt, tot een aantasting van de noodzakelijke vertrouwensbasis heeft geleid tussen de Kamer en de fungerende Minister van Economische Zaken. Het is overigens niet een vraag die wij hebben opgeworpen, maar een letterlijke passage uit de schriftelijke reactie van de P.v.d.A. op het rapport van de Enquêtecommissie. Zoals de heer Den Uyl naderhand nog eens in een t.v.-uitzending heeft verklaard, is deze vraag van geheel andere orde dan de vraag naar het beleid.

Dat beleid van deze en voorgaande ministers en kabinetten, ook dat van het kabinet-Den Uyl, zal straks in de verdere debatten nog uitgebreid aan de orde komen.

Maar vandaag gaat het niet om het totale beleid, maar om die ene kwalificatie, die de Enquêtecommissie ten aanzien van de Minister van Economische Zaken heeft gebruikt. Ik denk dat de Kamer er dan ook verstandig aan heeft gedaan deze kwestie los van het totale rapport te behandelen. Het al dan niet ontbreken van een vertrouwensbasis tussen de Kamer en de vice-premier is immers van dermate groot belang, dat het, indien er thans geen duidelijkheid over zou komen, een te zware hypotheek zou leggen op de verdere debatten over het Enquête-rapport.

Artikel 68 van de nieuwe Grondwet zegt: „De ministers en de staatssecretarissen geven aan de Kamers elk afzonderlijk en in verenigde vergadering hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, de verlangde inlichtingen waarvan het verlenen niet strijdig kan worden geoordeeld met het belang van de staat”.

De reikwijdte van de informatieplicht, zoals vastgelegd in dit grondwetsartikel is door het criterium „belang van de staat” niet scherp afgebakend.

In de staatkundige praktijk zal het in eerste instantie het kabinet of de betrokken bewindsman zijn, die dit begrip invult.

En daarmee is tegelijkertijd aangegeven dat een beroep dat een kabinet of een bewindsman doet op „het belang van de staat” bij het niet verstrekken van inlichtingen, per definitie voor verschil van mening vatbaar is.

De Kamer zal naderhand ook zelden in de gelegenheid zijn om te kunnen beoordelen of er al dan niet terecht een beroep op het belang van de staat is gedaan, eenvoudigweg omdat zij ook achteraf bijna nooit te horen krijgt wat dat belang van de staat in een bepaalde situatie is geweest. De kwestie, waar wij vandaag over debatteren, geeft merkwaaardigerwijs de Kamer een goede gelegenheid om vast te stellen of een beroep dat de Minister van Economische Zaken destijds op het belang van de staat zou hebben gedaan, terecht zou zijn geweest.

Met alle aarzeling, die past bij wijsheid achteraf, geloof ik dat de keuze die de Minister van Economische Zaken in 1980 deed, toen hij de Kamer niet correct inlichtte, op een verkeerde politieke inschatting heeft berust.

De VVD deelt dan ook de conclusie van de Enquêtecommissie, dat de minister in 1980 zich had dienen te beroepen op het belang van de staat of de Kamer c.q. de betrokken commissie vertrouwelijk had dienen te informeren.

Maar het zou al te gemakkelijk zijn om alleen maar te constateren dat er niet juist is gehandeld. Er is ook alle reden om de toenmalige omstandigheden bij een oordeel te betrekken.

In de loop der jaren waren de belangen van de staat en het belang van RSV op een volstrekt ondoorzichtige wijze in elkaar verstrengeld geraakt.

De Minister van Economische Zaken zat soms met de pet van RSV op zijn hoofd en soms met de pet van de staat. En juist de Kamer slaagde er bij voortdurende niet in om een onderscheid tussen die twee petten te maken. De bood-

schap die vanuit dit huis, met alle nuances, die horen bij de politieke kleur, de afgelopen jaren vrijwel continu richting kabinet werd gestuurd, was meer geld, meer geld en nog eens meer geld.

In het spanningsveld, waarin een kabinet een voortdurende keuze moet doen tussen wat financieel voor de staatskas nog verantwoord is, wat een bedrijf mede met het oog op de werkgelegenheid aan middelen nodig heeft en wat de Kamer wenst, kan een minister voor moeilijke dilemma's komen te staan.

En ieder dilemma draagt het risico van een verkeerde beslissing in zich.

Gezien de gigantische bedragen, die de overheid destijds al in RSV had gepompt, was het niet alleen heel begrijpelijk, maar ook de dure plicht van iedere bewindsman de staat te beschermen tegen opgeschroefde financiële verlangens van schuldeisers.

Niet voor niets wees de huidige president-directeur van RSV, de heer Van Rijn, er bij zijn verhoor door de Enquêtecommissie op, dat het bekend worden van de afdekingsregeling de onderhandelingspositie van RSV ongetwijfeld nadelig zou hebben beïnvloed.

Er bestond destijds dus alle reden om buitengewoon voorzichtig te opereren ten aanzien van de afwikkeling van de ROS-affaire. Het is te betreuren dat die op zich terecht voorzichtigheid de minister heeft gebracht tot het hanteren van het verkeerde middel, te weten, het verstrekken van onvolledige c.q. onjuiste informatie.

Dat gezegd hebbend, kom ik vervolgens tot een serie opmerkingen over de woorden, zoals de Enquêtecommissie die in haar rapport ten aanzien van de heer Van Aardenne heeft gebruikt. Het gaat daarbij uiteraard om de termen „misleidend” en „onaanvaardbaar”.

Ik wil er geen misverstand over laten bestaan dat de Enquêtecommissie in de ogen van de VVD ten onrechte het woord „misleidend” in de mond heeft genomen. Waarom? Omdat er bij misleiding niet alleen sprake moet zijn van boze opzet, maar dat die opzet ook als bedoeling moet hebben degene die wordt misleid tot een ander oordeel te brengen.

Bestudering van de verhoren en van de verdere stukken, die van belang zijn, rechtvaardigen niet de conclusie dat de minister door de Kamer onvolledig of onjuist te informeren, heeft geprobeerd haar van een ander oordeel af te houden. Overigens geven de feiten aan, dat de Kamer ook met die gebrekkige informatie toch nog pogingen in het werk stelde de ROS alsnog te realiseren en dat de minister ondanks de sterke aandrang van de Kamer niet bereid was zo'n poging te ondernemen.

Onze bezwaren hebben niet alleen betrekking op het woord „misleidend” maar ook op het woord „onaanvaardbaar”.

Pas na de publicatie van het rapport hebben wij uit de media mogen begrijpen dat het woord „onaanvaardbaar” in het Enquête-rapport niet te vergelijken is met de term „onaanvaardbaar”, zoals die in het politieke bedrijf wordt gehanteerd.

Als de commissie er inderdaad iets anders mee heeft bedoeld, dan had zij zich dat van te voren dienen te realiseren. Door het woord „onaanvaardbaar” te gebruiken heeft de commissie er zelf voor zorg gedragen dat de schijnwerpers uitsluitend op de huidige Minister van Economische Zaken werden gericht. Ik betreur dat in hoge mate, vooral omdat het de discussie over het uitstekende werk dat de commissie heeft verricht, in belangrijke mate heeft versmald.

De Enquête-commissie heeft haar verwondering uit-

gesproken en noemt het hoogst opmerkelijk dat de Kamer, toen zij op de hoogte kon zijn c.q. werd gesteld van de wettelijke regeling rond de afwikkeling van de ROS op geen enkele wijze heeft gereageerd.

Ik vind dat de commissie daarmee een nogal vriendelijk oordeel geeft over de betrokken collega's. Een wat krachtiger oordeel had op dit punt zeker niet misstaan.

Maar wat veel interessanter is dan het milde oordeel van de commissie, is de vraag waarom de Kamer tot driemaal toe geen kik heeft gegeven over dat wat de commissie nu in 1984 als misleidend en onaanvaardbaar beschouwt.

Waarom heeft de Kamer niet gereageerd toen de ROS-regeling op 18 februari 1981 in het Financieel Dagblad werd gepubliceerd? Waarom heeft de Kamer gezwegen toen de heer Van Aardenne, als kamerlid, in een besloten commissievergadering op 4 maart 1982, met de heer Terlouw als Minister van Economische Zaken, de commissie vertelde hoe de regeling in elkaar zat? En waarom tenslotte heeft ook maar niet één kamerlid de trom geroerd toen de Kamer voor de derde keer van de werkelijke gang van zaken op de hoogte werd gesteld via de brief van 7 april 1982 van de toenmalige Minister van Economische Zaken, Terlouw.

De Kamer heeft keer op keer niet gereageerd en dat kan wijzen op drie mogelijkheden:

- a. of men begreep de afwikkelingsregeling rond de ROS heel goed, vond deze zelfs vanzelfsprekend in het politieke en maatschappelijke klimaat van die dagen, en zag daarin dus geen aanleiding voor politieke actie,
- b. of de betrokken kamerleden hadden dermate weinig inzicht in wat er aan de hand was, dat men zich niet goed realiseerde wat aan hen bekend werd gemaakt.
- c. of de Kamer heeft gewoon zitten slapen.

Alle drie de mogelijkheden vormen, laat ik dat voorop stellen, geen rechtvaardiging voor de handelswijze van de minister, maar werpen wel een heel vreemd licht op de wijze waarop de Kamer destijds opereerde.

Op zijn minst betekent het dat de Kamer zich op dit punt toch bescheiden zal dienen op te stellen.

Wat is de politieke conclusie, die de VVD-fractie uit het rapport van de Enquêtecommissie op dit punt en uit de verklaring van de Minister van Economische Zaken over hetzelfde onderwerp trekt?

Ten eerste dat de minister erkent dat de informatieplicht van bewindslieden van essentieel belang is voor de democratische controle van het kabinetsbeleid door de Kamer. Ten tweede dat de Kamer zich zal dienen te bezinnen op de wijze waarop zij of commissies uit haar midden met vertrouwelijke informatie omgaan. Dat moment van bezinning komt later. Op de derde plaats stel ik namens mijn fractie, gehoord de verklaring van de minister vast, dat wat ons betreft de vertrouwensbasis tussen Kamer en minister niet is aangetast en dat het politieke verkeer tussen deze minister en de Kamer daarom kan worden voortgezet.

Begroting Defensie 1985

De Nederlandse defensieinspanning komt voort uit de strategisch taktische opvattingen zoals die zijn weergegeven in de respectievelijke defensienota's.

Juist het bijna achter ons liggende jaar heeft echter de discussie over moderne concepten voor de NAVO tot grote hoogte gestuwd zien worden. Voor een leek is er geen touw

meer aan vast te knopen: FOFA, Airland Battle 2000, OCA, Army 21, enz. Ook Nederland zal zich zowel nationaal als in NAVO-verband actief moeten inzetten om een antwoord te krijgen op alle gerezen vragen. De VVD-fractie heeft daarom geen probleem met het op politiek niveau akkoord gaan met het nader uitwerken van FOFA voor de NAVO. Maar in de komende tijd moet er meer gedaan worden, de materie is op dit moment nog te vers, maar zeker bij de tweejaarlijkse bijstelling dient de nodige klaarheid verkregen te worden. Doch niet alleen alle nieuwe dingen dwingen ons tot een herevaluatie van de Nederlandse defensie-inspanning, ook de **gewenste** financiële onderbouwing tegenover de **mogelijke** is hierbij een DWINGENDE factor! Van belang hierbij is natuurlijk ook het nagestreefde politieke doel: de rol, de afhankelijkheid van kernwapens dient zo mogelijk te worden teruggedrongen. Zijn moderne technieken ons daarbij behulpzaam? Pikant detail is bij dit alles, dat welingelichte bronnen melding maken van het feit dat de Russen Nederland als de zwakste militaire schakel zien in het bondgenootschap.

De wens om te komen tot standaardisatie, industriële samenwerking, verbetering van de militaire handelsbalans tussen de Verenigde Staten en Europa, meer aandacht voor de Europese productie, het is allemaal eigenlijk niets nieuws. Toch moeten de Nederlandse inspanningen om wat van de overeenkomsten in Europa te maken gewaardeerd worden. Zeker omdat het in de Independent European Program Group (IEPG) op ministerieel niveau is gebracht. Hetzelfde kan je natuurlijk ook van de WEU zeggen. Toch heeft de Nederlandse defensie de laatste jaren niet zo erg geprofiteerd van al dit nationale en Europese gedoe. Aangenomen kan worden dat het sinds 1976 zo'n 800 miljoen extra heeft gekost.

Daar zit natuurlijk een stuk nationale industriepolitiek bij, maar het blijft per jaar een fors bedrag. Deze politieke beslissing dient dan wel ondersteund te worden door een financiële suppletie. Met de voor ons liggende begroting wordt op ruwe wijze de goedmoedigheid rond de financiële onderbouwing van de Nederlandse defensie verstoord. De presentatie is duidelijk versluijend geweest, en dat geldt voor een aantal zaken:

- a. Bij de heroverwegingen werd een reële groei van 2¼% niet aanvaardbaar geacht. Maar dit beleid zou in 1990 een index van 125 opgeleverd hebben. Het gevoerde en te voeren beleid geeft een index van 122! Wij doen minder dan onaanvaardbaar werd geacht.
- b. Algemeen wordt in de NAVO erkend, dat van de beoogde reële groei van 2 of 3% reeds 1 à 1½% nodig is voor het bijbenen van de technologische ontwikkelingen.
- c. De prijzen van wapensystemen stijgen door allerlei factoren, en niet alleen de technologie, veel meer dan van welk ander produkt dan ook.
- d. Andere kostenverhogingen betreffen de Walrus-affaire, NAVO-infrastructuur, voldoen aan NAVO-wensen (150 miljoen extra voor munitie), arbeidsduurverkortung, pakketvergelijking, vervroegde bestellingen, kostenverhoging door co-productie en compensatie.

Omdat we toch de operationele onderbouwing van de Nederlandse defensie moeten onderzoeken is een onderzoek naar een juiste financiële invulling gewenst. De VVD rekent op een realistische benadering bij de herevaluatie van de Defensie-nota.

Zowel uitbesteding van werk als privatisering worden bij de VVD redelijk positief benaderd. Dat geldt op vele terreinen. Toch verwacht ik van de bewindslieden de nodige prudentie. Het gaat mij dan vooral om die bedrijven die in een stad/gebied liggen met een zeer

eenzijdige structuur. Een zeer in het oog springend voorbeeld hiervan is de marinehaven Den Helder. De Rijkswerf in deze stad is goed voor zo'n 20% of meer van de totale werkgelegenheid onder de civiele bevolking. Het aanschaffingsbeleid van Defensie heeft echter geresulteerd in schepen die niet meer in onderhoud kunnen worden genomen bij de verouderde faciliteiten van de Rijkswerf. Op korte termijn moeten er investeringsbeslissingen genomen worden, anders is het te laat.

Een zeer belangrijke zaak betreffende de Koninklijke Marine komt op een later tijdstip aan de orde. Op korte termijn speelt nog steeds de afhandeling van de M-fregatten. Naar zijn mening komen we in de problemen bij het halsstarrig vasthouden aan de plafondprijs. Tegen alle berichten in blijft de VVD van mening, dat wil men een M-fregat hebben dat voldoet aan internationaal erkende eisen, de prijs zo'n 15% meer moet zijn.

Het verkopen van fregatten gaat de Staatssecretaris overigens niet zo goed af. Jarenlang hebben wij met de Portugezen gesproken, het lukt niet voor een totaalprijs van 650 miljoen dollar. Thans zijn opeens de Duitse Meko-200 fregatten in de markt, wel 50 miljoen duurder.

Over het materieel van de Koninklijke Landmacht is reeds eerder uitvoerig gesproken, erkend is dat alles er niet zo rooskleurig bijstaat, door problemen. De VVD vertrouwt er op, dat de Kamer ingelicht wordt wanneer er weer wat aan de hand is. De heer Blaauw vroeg de minister hoe het zit met de Meteo-wagens en de YPR's van de KL; zij zijn al eens eerder in het nieuws geweest. Ook vroeg hij hoe het gesteld is met het overgaan van de Landmacht op LPG.

Wat de Koninklijke Luchtmacht betreft: de vervanging met F-16's gaat wel door, daar zijn de beslissingen voor genomen. Maar door een cumulatie van problemen, o.a. door het onvoldoende beschikbaar zijn van vliegtuigen moet de vervanging van het NF-5 squadron op de vliegbasis Twente een jaar uitgesteld worden. Het zit dus niet zo goed met de F-16. Blaauw vroeg de minister daar dan ook voor uit te komen.

Bepaald onvoldoende vond de beantwoording van de vraag betreffende de opleiding van de vliegers. De F-16 heeft twee hoofdtaken. En met de 180 uur per jaar kan je eigenlijk niet die twee hoofdtaken optimaal onder de knie krijgen.

Met eentonige regelmaat worden wij verrast met berichten over inbraak en wapendiefstal bij de krijgsmacht. Zo langzamerhand dient overwogen te worden om bij daarvoor in aanmerking komende militaire inrichtingen en bases voorzieningen te treffen teneinde wanneer daar opeens noodzaak toe mocht zijn personen in verzekerde bewaring te stellen, om zo wantoestanden zoals die recent zijn voorgekomen te vermijden.

(Voor nadere informatie: J.D. Blaauw, tel. 070 - 61 49 11, tst. 2989)

Defensiebegroting Personeel en Organisatie

De Defensiebegroting hield dit jaar m.b.t. het personeelsbeleid weinig concrete gegevens in. In het komende jaar zullen een aantal structurele beleidsadviezen de Kamer bereiken, waaronder de pakketvergelijking, de positie van de militair, arbeidsduurverkortings, vrouw in de krijgsmacht en een aantal zaken van groot belang voor onze dienstplichtigen.

Wel is duidelijk het probleem van het overschot van vrije dagen diepgaand besproken want arbeidsduurverkortings geven in de vorm van vrije dagen, terwijl het aantal vrije dagen al niet meer op te nemen is, is natuurlijk sigaren uit eigen doos uitdelen. De Staatssecretaris heeft de Kamer verzekerd dat met de modellen die momenteel uitgewerkt worden ook een oplossing voor dit probleem aangedragen zal worden. De verhouding burger/militair binnen het totale Ministerie is ook aan de orde gekomen. Er zal een groot aantal militairen de komende jaren vervangen worden door burger-ambtenaren.

Secretaris heeft op verzoek van de VVD toegezegd hierover een notitie op te doen stellen waarin e.e.a. met redenen omkleed en met cijfers uit de boeken gedaan wordt. De ziektekosten-regeling blijft duidelijk gekoppeld aan de uitkomsten van de pakketvergelijking, dus wordt niet per 1 januari a.s. ingevoerd. Ook heeft de Staatssecretaris op ons verzoek toegezegd nogmaals te onderzoeken of er iets meer gedaan kan worden aan de problematiek van de te hoge woonlasten. Er wordt momenteel in verschillende plaatsen weer economische gebondenheid gevraagd, en het contingent woningen voor Defensie zal uitgebreid moeten worden. Dit alles zal mede aanleiding zijn opnieuw te proberen hier een oplossing voor te vinden.

De discriminerende bepalingen m.b.t. het niet mee uitzenden naar het buitenland van de „duurzaam samenwonende partner" behoort nu ook tot het verleden. In navolging van de Minister van Binnenlandse Zaken zal Defensie hier zo spoedig mogelijk een eind aan maken. Het antwoord van de Staatssecretaris was zo overtuigend dat de achter de hand liggende motie van de VVD niet nodig was. In het verleden heeft de VVD fractie herhaaldelijk de bureaucratie en regelgeving binnen het Centrale Apparaat van Defensie aangekaart, maar kreeg van regeringszijde meestal ontwijkende of zelfs ontkennende antwoorden. De instelling van de Stuurgroep Omvang Ministerie van Defensie, met juist de uitgangspunten waar wij zo op gehamerd hebben, klinkt ons dan ook als muziek in de oren. Wij hebben wel aangekondigd e.e.a. nauwlettend te zullen volgen.

(Voor nadere informatie: S. van Heemskerck-Pillis Duvekot, tel. 070 - 61 49 11 tst 2383)

Wetenschapsbeleid

Tijdens een kort debat met de Minister Deetman over het Wetenschapsbeleid werd door de VVD-fractie aandacht gevraagd voor enkele aspecten die van groot belang worden geacht naast het grote economisch belang dat eerder, bij de behandeling van het Wetenschapsbudget, ter sprake was gebracht. Benadrukt werd dat de betekenis van wetenschapsbeoefening ver uitgaat boven uitsluitend de waarde voor industrie en technologie. De geesteswetenschappen nemen een onmisbare plaats in onze samenleving in. Zuiver wetenschappelijk onderzoek, zelfs als geen enkel direct nut aanwijsbaar is, verdient uit algemene culturele overwegingen de actieve belangstelling van de overheid. Een voorwaarde is dat verworven kennis snel en goed wordt doorgegeven vanuit de beperkte groep van wetenschapsmensen naar brede lagen die er belangstelling voor hebben. Tenslotte werd ook gevraagd naar de wijze waarop de Minister zijn taak bij het versterken van de relatie tussen het technologiebeleid en het hoger onderwijs en onderzoek denkt uit te voeren. Het technologiebeleid valt nu onder verantwoordelijkheid van de Minister van Economische Zaken, terwijl de Minister van O&W de technische opleidingen en het onderzoek onder zijn hoede heeft. Universiteiten, hogescholen en hogere technische scholen dienen enerzijds mensen op te

leiden die de nederlandse technologie verder kunnen ontwikkelen, maar moeten anderzijds van het technologisch veld vernemen welke behoefte aan deskundige medewerking verwacht mag worden. Minister Deetman ging in zijn antwoord in op de aangesneden onderwerpen en overtuigde de Kamer van zijn inzet en belangstelling voor een op kwaliteit gericht wetenschapsbeleid.

(Voor nadere informatie: dr. R. Braams, tel. 070 - 61 49 11 tst 2016)

De fiscale behandeling van kloosterlingen

Kortgeleden ontstond in de media enige ophef over een aanschrijving van de Staatssecretaris van Financiën Mr. H.E. Koning aan de belastinginspecties, waarin werd bepaald dat kloosterlingen allen in aanmerking zouden komen voor de zogeheten alleenstaandetoeslag. Hier en daar werd gesuggereerd dat de Staatssecretaris deze aanschrijving zou hebben uitgevaardigd onder druk van de „katholieke lobby” en dat de aanschrijving in strijd zou zijn met art. 1 van de Grondwet – het anti-discriminatie artikel – omdat andere vergelijkbare groepen (communes, Baghwan-groepen etc.) niet in aanmerking zouden komen voor dat belastingvoordeeltje.

De Kamercommissie voor Financiën heeft zeer langdurig met de Staatssecretaris van Financiën overlegd. Duidelijk is uit de debatten naar voren gekomen dat van alle bovenstaande suggesties geen sprake is. Het ging slechts om een interpretatie van de Tweeverdienerswet, zoals die ruim één jaar geleden door het Parlement is aanvaard. In de toen ontwikkelde nieuwe fiscale systematiek krijgt elke belastingplichtige een algemene belastingvrije som. Daarenboven kan men in aanmerking komen voor een toeslag indien de belastingplichtige voldoet aan een aantal criteria. Bij een zorgrelatie met een niet verdienende partner is er de zogeheten alleenverdienerstoeslag; bij het voor zich zelf duurzaam alleen voeren van een huishouding de alleenstaandetoeslag.

De ratio van deze laatste toeslag is gelegen in het feit dat mensen die samenwonen schaalvoordelen genieten. De huisvestingskosten e.d. van mensen die samenwonen zijn immers relatief lager dan voor alleenstaanden. Het standpunt van de Staatssecretaris was, dat waar kloosterlingen de gelofte van armoede hebben afgelegd en derhalve hun hele inkomen afstaan aan hun orde of congregatie, zij niet zelf relatief voordeel hebben van het samenwonen.

Het is mogelijk een uitvoerig debat te voeren over de interpretatie van de Staatssecretaris van de „tweeverdienerswet”.

Dat is ook gebeurd. Maar feit is, dat de Staatssecretaris recht heeft, als deel van de wetgevende macht, op zijn interpretatie van de wet.

Hij had daarvoor ook voldoende fiscale argumentatie. Hoewel de VVD-fractie twijfels behield over de juistheid van de interpretatie van de Staatssecretaris, zag de fractie onvoldoende aanleiding een motie van de PvdA te steunen aan de aanschrijving in zijn geheel moest worden ingetrokken.

Wel diende de VVD-fractie een eigen motie in, waarin werd uitgesproken dat die kloosterlingen die niet hun hele inkomen afstaan niet onder de aanschrijving dienen te vallen. Daartoe moet de aanschrijving worden aangepast.

Deze motie van de VVD werd met ruime meerderheid aangenomen.

(Voor nadere informatie: Mr. F.H. de Grave, tel. 070 - 61 49 11 tst 2855)

Luchtverontreiniging

Hoofdthema bij de behandeling van de luchtverontreiniging was de zure regen en de schade die blijkens een recent rapport van Staatsbosbeheer aan het nederlandse bosbestand is vastgesteld. Door de VVD-fractie werd naar voren gebracht dat het tegen zwavelneerslag gericht beleid vooral via internationale afspraken zal moeten komen. Immers ruim 70% van die neerslag op nederlandse bodem is afkomstig uit het buitenland. Gewezen werd op de reeds relatief schone maar dure electriciteitsvoorziening vanwege de grote inzet van aardgas. Daar waar sprake is van zogenaamde lage uitstoot met schadelijke werking in de eigen omgeving dient Nederland beleid te voeren om die emissie terug te dringen. Het betreft dan vooral de schadelijke emissies door het verkeer (NOx) en door de grote hoeveelheden mest (ammoniak, NH₃) die in ons land worden geproduceerd. Methoden om de productie en verspreiding van ammoniak tegen te gaan, vooral van belang voor bosgebieden op arme zandgronden, zullen moeten worden ontwikkeld in samenwerking met de betrokken landbouwers en veehouders. De vermindering van schadelijke stoffen in auto-uitlaatgassen moet voor een deel via internationaal beleid komen maar kan ook door verder stimuleren van het gebruik van autogas. Met deze brandstof kan nu al aan hoge eisen worden voldaan, maar verdere verbeteringen zijn technisch mogelijk en bij een gerichte inspanning op korte termijn haalbaar.

Het invoeren van katalysatoren op benzinemotoren vereist de beschikbaarheid van loodvrije benzine en dus een europese aanpak. Nadrukkelijk werd gevraagd om goede informatie naar de mogelijke gebruikers toe, opdat ieder op basis van praktische gegevens een beslissing kan nemen over de wijze waarop schoon kan worden gereden. Behalve over zure neerslag werden ook enkele andere onderwerpen, zoals asbest, geur en stankhinder en electriciteitsproductie besproken. Gevraagd werd om een evenwichtige benadering van de problemen rond asbest die vooral gebaseerd is op goed gedocumenteerde gegevens. De Minister zegde toe hier nog nader op terug te zullen komen. De regeringsvoorstellen om naar objectieve maatstaven te streven bij de bestrijding van stank werden met belangstelling tegemoet getreden. Gewaarschuwd werd voor een goede onderbouwing van zulke maatregelen alvorens hier in grensgevallen gebruik van te gaan maken. Ook werd gewezen op de gevaren van niet eigenlijk gebruik van geur als oorzaak van hinder.

Tenslotte werd de Minister nog eens met nadruk gevraagd de electriciteitsproducenten zelf in belangrijke mate te laten bepalen op welke wijze zij optimaal aan de verschillende uit de samenleving komende eisen kunnen voldoen. Behalve aan vermindering van luchtverontreiniging dienen zij te letten op concurrerende kosten en besparing van brandstoffen.

(Voor nadere informatie: dr. R. Braams, tel. 070 - 61 49 11 tst 2016)

Wet werkloosheidsvoorziening (WWV)

De derde richtlijn van de Europese Gemeenschap verplicht de lidstaten van de EEG mannen en vrouwen gelijk te behandelen in de sociale zekerheid.

Gelijk behandelen wil zeggen: gelijke rechten en gelijke plichten.

Zowel *directe* als *indirecte* discriminatie is verboden op grond van die richtlijn. Het kabinet heeft een wetsontwerp ingediend met de bedoeling de Nederlandse WWV in

overeenstemming te brengen met die derde Richtlijn.

Het recht op WWV wordt in het wetsontwerp afhankelijk gesteld van het kostwinnerschap. Kostwinnersbeginselen hebben gezien de verdeling op de Nederlandse arbeidsmarkt, een negatieve invloed op de positieve van de vrouwen. Het hanteren van een kostwinnersbeginsel treft derhalve hoofdzakelijk (ex)werkende vrouwen. Het gegeven dat door dit wetsontwerp met name vrouwen worden getroffen is op zichzelf geen reden om aan te nemen dat er sprake is van indirecte discriminatie van vrouwen.

Indien die situatie zich evenwel voordoet, levert dat een vermoeden van discriminatie op (uitspraak Europese Hof van Justitie). Dat vermoeden kan worden weerlegd, indien wordt bewezen dat er objectieve en redelijke gronden aanwezig zijn voor een dergelijke situatie.

De kostwinnersregeling in de WWV is geregeld in een ministerieel besluit van 5 april 1976. Aan die kostwinnersregeling liggen een tweetal basis-principes ten grondslag.

1. een uitkering is met name wenselijk indien het gezinsinkomen relatief laag is.
2. een uitkering is met name wenselijk indien het aandeel dat de partner levert in het totale gezinsinkomen relatief groot is.

Deze twee basisprincipes voert de regering aan als objectieve en redelijke grond, waarmee het vermoeden van discriminatie is weerlegd! De VVD-fractie is het daarmee oneens.

1. Deze twee basisprincipes zijn gebaseerd op een inkomenspolitiek oordeel dat, indien al redelijk, nooit als objectief kan worden gezien.
2. Het ministerieel besluit van 1976 en de daaraan ten grondslag liggende beide basisprincipes zijn tot stand gebracht door de Nederlandse wetgever zelf.

Het kan nooit de bedoeling zijn geweest van de Europese richtlijngever dat de mogelijkheid bestaat dat een nationale wetgever onder een dwingende Europese richtlijn uitkan door middel van eigen regelgeving.

Er moet dus van worden uitgegaan dat het voorliggende wetsontwerp *in strijd is met de derde richtlijn en het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen.*

Ook de commissie van de Europese Gemeenschappen en de Raad van State zijn tot die conclusie gekomen.

Indien het WWV-wetsontwerp door de Staten-Generaal zou worden aanvaard zal naar het oordeel van de VVD-fractie een veroordeling volgen door het Europese Hof van Justitie. Dat dient te worden voorkomen.

De VVD-fractie heeft gezien deze situatie niet de vrijheid gevonden het te steunen.

Het kabinet zal zo spoedig mogelijk een nieuw wetsontwerp moeten indienen dat wel voldoet aan het beginsel van gelijke behandeling.

(Voor verdere informatie: R.L.O. Linschoten, tel. 070-614911, tst. 2658.)